Meri Huws
Comisiynydd y Gymraeg
Welsh Language Commissioner

01/03

Dilëwyd: 03

Comisiynydd y Gymraeg
Welsh Language Commissioner

Christine Chapman AC
Cadeirydd
Pwyllgor Cymunedau, Cydraddoldeb a Llywodraeth Leol
Cynulliad Cenedlaethol Cymru

6 Ionawr 2016

Annwyl Christine

Sesiwn dystiolaeth ar yr Adroddiad Blynyddol – cwestiynau pellach

Diolch am eich llythyr dyddiedig 17 Rhagfyr yn dilyn fy ymddangosiad o flaen y Pwyllgor Cymunedau fis diwethaf.

Roedd eich llythyr yn gofyn rhai cwestiynau pellach na chafodd yr aelodau gyfle i'w trafod yn ystod y sesiwn. Fe atebaf y cwestiynau yn eu trefn.

1. **Ymateb y Llywodraeth i adroddiad y Comisiynydd "*Fy Iaith, Fy Iechyd: Ymholiad i'r Gymraeg mewn Gofal Sylfaenol*"** – ar 17 Rhagfyr derbyniais ddiweddariad gan y Gweinidog Iechyd a Gwasanaethau Cymdeithasol ar sut mae'r Llywodraeth wedi mynd ati i weithredu'r argymhellion oedd yn yr adroddiad. Mae fy swyddogion wrthi'n ystyried yr ymateb ar hyn o bryd ac mae gennyf gyfarfod gyda'r Gweinidog ar 6 Ionawr i drafod ymhellach.

2. **Bil Llywodraeth Leol, sefydlu Grŵp Tasg a Gorffen ar y Gymraeg yng ngweinyddiaeth a datblygu economaidd Llywodraeth Leol** – pe bai ail-strwythuro llywodraeth leol yn digwydd, mae profiad yn dangos bod angen sefydlu arferion da o ran y Gymraeg o'r dechrau. Byddai creu awdurdodau newydd yn cynnig cyfle i sefydlu diwylliant ac arferion gweithio newydd sy'n hyrwyddo'r Gymraeg o'r cychwyn. Mae angen cynllunio manwl ac arweiniad cadarn er mwyn i hynny ddigwydd. Rwyf i a fy swyddogion wedi cael trafodaethau adeiladol gyda'r Gweinidog Gwasanaethau Cyhoeddus a gweision sifil hyd yma ac rwy'n croesawu sefydlu'r Grŵp Tasg a Gorffen. Edrychaf ymlaen at dderbyn rhagor o wybodaeth am waith y Grŵp. Yn y cyfamser rwyf wedi ysgrifennu at y Gweinidog

Comisiynydd y Gymraeg
Siambrau'r Farchnad
5–7 Heol Eglwys Fair
Caerdydd CF10 1AT

0845 6033 221
post@comisiynyddygymraeg.org
Croesewir gohebiaeth yn y Gymraeg a'r Saesneg

comisiynyddygymraeg.org

Welsh Language Commissioner
Market Chambers
5–7 St Mary Street
Cardiff CF10 1AT

0845 6033 221
post@welshlanguagecommissioner.org
Correspondence welcomed in Welsh and English

welshlanguagecommissioner.org

Comisiynydd y Gymraeg
Welsh Language Commissioner

Gwasanaethau Cyhoeddus ac at Rhodri Glyn Thomas AC sydd wedi ei benodi yn gadeirydd y Grŵp yn nodi fy mharodrwydd i gynnig cyngor a chymorth yn ôl yr angen.

3. **Diwygio TAN20 yn dilyn pasio Deddf Cynllunio Cymru 2015** - roedd cynnwys cyfeiriadau at y Gymraeg yn y Ddeddf Cynllunio yn gam pwysig ac yn sicrhau statws statudol i'r Gymraeg yn y gyfundrefn gynllunio am y tro cyntaf. Er mwyn sicrhau bod gofynion y Ddeddf yn cael eu gweithredu, mae'n hanfodol bod y polisi cenedlaethol a'r arweiniad a ddarperir gan y Llywodraeth i'r awdurdodau cynllunio yn cael eu diwygio i adlewyrchu'r Ddeddf. Fe eglurais hynny wrth roi tystiolaeth yn ystod y broses o graffu ar y Ddeddf. Mae'r Llywodraeth wedi dechrau ymgynghori ar newidiadau arfaethedig i TAN20 yr wythnos hon. Bydd fy swyddogion yn ystyried y newidiadau yn yr wythnosau nesaf a byddaf yn ymateb i'r ymgynghoriad yn dilyn hynny. Rwy'n disgwyl y bydd TAN20 diwygiedig yn darparu arweiniad llawn ar sut i weithredu'r gofynion newydd ar y Gymraeg yn y Ddeddf. Yn ogystal, er mwyn sicrhau ymdriniaeth briodol a chyson i'r Gymraeg o fewn y gyfundrefn gynllunio, mae angen i'r TAN newydd gynnig methodoleg i alluogi awdurdodau cynllunio asesu effaith eu cynlluniau datblygu a datblygiadau unigol ar y Gymraeg fel sy'n ofynnol dan y Ddeddf. Ar yr olwg gyntaf, mae gennyf amheuaeth a yw'r TAN newydd yn cyflawni'r gofyniad hwn.

4. **Y ddarpariaeth ym Mesur y Gymraeg (Cymru) 2011 ynghylch ymyrryd â rhyddid i ddefnyddio'r Gymraeg** – fel eglurais yn ystod y sesiwn dystiolaeth, mae'r rhan yma o'r Mesur yn gysyniad newydd a nifer fechan o achosion sydd wedi codi hyd yma. Mae'n bosibl byddai'n ddefnyddiol edrych eto ar y meini prawf maes o law er mwyn sicrhau eglurder i'r sawl sydd am ofyn i'r Comisiynydd ymchwilio i achos. Ar hyn o bryd nid wyf yn teimlo bod digon o dystiolaeth i'm galluogi i ddod i gasgliadau pendant ar hynny. Yn unol â disgwyliadau adran 119 Mesur y Gymraeg byddaf yn cadw digonolrwydd a phriodoldeb y rhan hwn o'r Mesur dan ystyriaeth a phe deuai'n glir bod angen adolygu rhan hwn y Mesur fe fyddwn yn gwneud sylw i'r perwyl hwnnw yn fy adroddiadau blynyddol.

5. **Cyllideb ddrafft Llywodraeth Cymru mewn cysylltiad â'r Gymraeg** – rwyf wedi derbyn toriadau ariannol i'm cyllideb dros y 2 flynedd diwethaf, gyda thoriad pellach ar gyfer y flwyddyn ariannol nesaf. I'w chymharu â chyllideb o £4,100,000 ar gyfer 2013-14, derbyniwyd toriad o £410,000 (10%) ar gyfer 2014-15 a thoriad o £300,000 (8%) ar gyfer 2015-16. Er nad yw cyllideb drafft Llywodraeth Cymru yn nodi'n benodol beth fydd y gyllideb ar gyfer 2016-17, derbyniais lythyr gan y Prif Weinidog ar 23 Rhagfyr yn fy hysbysu o doriad arall o 10%. Byddai hyn yn doriad pellach o £339,000, gan adael cyllideb flynyddol o £3,051,000. Golyga hynny bydd y sefydliad wedi derbyn toriadau mewn termau ariannol o 26% mewn 3 blynedd (32% mewn termau real ar ôl ystyried effaith chwyddiant). Er mwyn lliniaru effaith y toriadau nododd y Prif Weinidog yn ei lythyr y byddai £150,000 yn ychwanegol ar gael ar gyfer 2015-16 er mwyn fy ngalluogi i rag-gynllunio a gosod seiliau ar gyfer y rhaglen dreigl heriol sydd i ddod yng nghyswllt Safonau'r Gymraeg.

Comisiynydd y Gymraeg
Welsh Language Commissioner

Hyderaf bod yr ymateb hwn yn delio gyda'r cwestiynau ychwanegol oedd gan y Pwyllgor. Mae croeso i chi gysylltu gyda mi os oes unrhyw fater arall yr hoffech ei drafod.

Yn gywir,

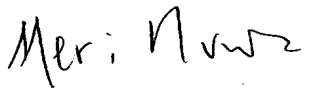

Meri Huws
Comisiynydd y Gymraeg

Dilëwyd: 03

Dilëwyd: ¶
¶